

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG CÔNG TÁC QUẢN LÝ TÀI CHÍNH TẠI CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG LẬP

 TRẦN THẾ LŨ*

Ngày nhận: 31/8/2021
Ngày phản biện: 15/10/2021
Ngày duyệt đăng: 02/11/2021

Tóm tắt: Quản lý tài chính tại các trường đại học công lập là vấn đề có tính trọng yếu quyết định đến chất lượng, hiệu quả đào tạo và đến sự phát triển của trường đại học. Bài viết này làm rõ những nội dung chủ yếu của công tác quản lý tài chính và đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao chất lượng công tác quản lý tài chính tại các trường đại học công lập.

Từ khóa: nâng cao chất lượng; quản lý tài chính; trường đại học công lập.

IMPROVING THE QUALITY OF FINANCIAL MANAGEMENT AT PUBLIC UNIVERSITIES

Abstract: Financial management in public universities is an important issue that determines the quality and effectiveness of education, training and university development. This article clarifies the main concepts and proposes solutions to improve the quality of financial management at public universities.

Keywords: quality improvement; financial management; public universities.

1. Khái niệm và vai trò quản lý tài chính tại các trường đại học công lập

Quản lý tài chính tại trường đại học công lập là quản lý các hoạt động huy động, phân bổ và sử dụng các nguồn lực tài chính, được thực hiện với nhiều biện pháp khác nhau, trên cơ sở tuân thủ các chính sách, pháp luật của Nhà nước, vận dụng các quy luật khách quan về kinh tế, tài chính, phù hợp với điều kiện đổi mới, hội nhập quốc tế của đất nước và điều kiện cụ thể của Nhà trường.

Quản lý tài chính tại trường đại học công lập là bộ phận quan trọng mang tính tổng hợp của công tác quản lý trường đại học, đòi hỏi các chủ thể quản lý phải lựa chọn, đưa ra các quyết định về tài chính và tổ chức thực hiện các quyết định một cách linh hoạt, phù hợp với các quy định của chính sách, pháp luật và điều kiện cụ thể của nhà trường, nhằm đạt được mục tiêu hoạt động của nhà trường. Mục tiêu quản lý tài chính của trường đại học công lập có thể thay đổi theo từng thời kì và thay đổi theo chính sách, chiến lược của từng trường đại học, tuy nhiên mục tiêu xuyên suốt của quản lý tài chính là nhằm sử dụng đúng chính sách, pháp luật và sử dụng có hiệu quả nguồn tài chính cho công tác đào tạo, phát triển của nhà trường.

Quản lý tài chính là hoạt động mang tính trọng yếu, quyết định đến chất lượng, hiệu quả đào tạo và đến sự phát triển của trường đại học, trong điều kiện cạnh tranh ngày càng gay gắt giữa các trường đại học. Bởi quản lý tài chính tại trường đại học không chỉ giúp cho các trường xác định đúng đắn các nhu cầu về vốn nhằm đáp ứng kịp thời các nhu cầu vốn cho hoạt động của nhà trường. Mà còn giúp nhà trường chủ động lựa chọn các hình thức và phương pháp huy động vốn đảm bảo cho hoạt động nhịp nhàng và liên tục với chi phí ở mức thấp.

Mặt khác quản lý tài chính còn giúp cho nhà trường đánh giá và lựa chọn đúng các hình thức hoạt động; góp phần lựa chọn ra các hoạt động tối ưu, nhằm sử dụng tốt các quỹ của nhà trường, nhất là quỹ lương, thưởng, phúc lợi và quỹ đầu tư cơ sở vật chất, cải thiện điều kiện làm việc, góp phần quan trọng tạo động lực khuyến khích cán bộ, giảng viên gắn bó với nhà trường, nâng cao trình độ, ý thức trách nhiệm trong nghiên cứu, giảng dạy và quản lý, nâng cao chất lượng đào tạo, nâng cao hiệu quả sử dụng tiền vốn. Công tác quản lý tài chính còn giúp cho nhà trường đánh giá, kiểm soát các mặt hoạt động, phát

* Trường Đại học Công đoàn

hiện kịp thời những tồn tại, vướng mắc trong tổ chức hoạt động, từ đó đưa ra các quyết định điều chỉnh cho phù hợp với điều kiện thực tế.

2. Nội dung chủ yếu của công tác quản lý tài chính tại các trường đại học công lập

Nội dung chủ yếu của công tác quản lý tài chính gồm:

- Lập kế hoạch tài chính, hay còn gọi là lập dự toán về thu, chi tài chính, bao gồm: kế hoạch thu, mức thu, kế hoạch chi, mức chi, nguồn chi...

- Thực hiện dự toán là quá trình sử dụng tổng hợp các biện pháp kinh tế - tài chính và hành chính nhằm biến các chỉ tiêu thu, chi ghi trong dự toán của nhà trường trở thành hiện thực, phục vụ tốt nhất cho quá trình nghiên cứu, đào tạo. Mặt khác thông qua việc thực hiện dự toán chi tiêu cho các hoạt động của các bộ phận, tiến hành kiểm tra việc thực hiện các chính sách, chế độ, tiêu chuẩn, định mức về kinh tế, tài chính của nhà trường, đảm bảo thu, chi có hiệu quả, đúng quy định của pháp luật.

- Quyết toán thu, chi, tức là quá trình kiểm tra rà soát các số liệu đã được phản ánh sau một kỳ chấp hành dự toán, tổng kết đánh giá quá trình thực hiện dự toán năm. Nhằm đánh giá lại việc thực hiện kế hoạch tài chính năm. Từ đó rút ra những kinh nghiệm thiết thực cho công tác lập và chấp hành dự toán năm sau.

- Kiểm tra, kiểm soát, đánh giá kết quả quản lý tài chính tại trường đại học công lập là việc xem xét tình hình thực tế quản lý tài chính, để đánh giá nhận xét thực trạng quản lý tài chính tại đơn vị. Kiểm tra, kiểm soát quản lý tài chính trong trường đại học công lập là kiểm tra, kiểm soát nội bộ, do nhà trường thực hiện thông qua thực hiện chức năng giám sát, theo dõi, xem xét, đánh giá việc tuân thủ pháp luật, cơ chế chính sách. Mặt khác, thông qua kiểm tra, kiểm soát quản lý tài chính để rà soát, xem xét, đánh giá tình hình thực tế thực hiện chức năng quản lý tài chính tại nhà trường, phát hiện những sai sót, những bất hợp lý trong cơ chế quản lý đã đề ra, để điều chỉnh, bổ sung hoặc thay đổi quyết định quản lý cho phù hợp và đáp ứng được yêu cầu của công tác đào tạo, nghiên cứu...

Công tác quản lý tài chính trong các trường đại học, có vai trò đặc biệt quan trọng. Trong những năm qua các trường đại học công lập đã thường xuyên quan tâm và có nhiều giải pháp hoàn thiện, nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác này, đã góp phần quan trọng vào đảm bảo nguồn tài chính cho công tác nghiên cứu, đào tạo. Cơ sở vật chất của các

trường ngày một khang trang, quy mô, chất lượng đào tạo ngày một nâng lên. Việc sử dụng tài chính về cơ bản đảm bảo thực hiện nghiêm cơ chế, chính sách và có hiệu quả.

Tuy nhiên trước yêu cầu của tình hình mới, công tác quản lý tài chính của các trường đại học công lập cũng còn bộc lộ những hạn chế như: Quy định của Nhà nước về định mức chi, thu học phí và thu các dịch vụ khác của nhà trường không tăng, trong khi giá cả tăng cao, các trường gặp nhiều khó khăn về nguồn tài chính để chi cho các hoạt động, nhất là khó khăn về nguồn tài chính chi cho cải thiện đời sống cán bộ, giảng viên, cũng như chi cho công tác nghiên cứu đổi mới, nâng cao chất lượng đào tạo. Năng lực quản lý tài chính của đội ngũ cán bộ trong cơ chế mới, tự chủ còn hạn chế. Vì vậy, còn gặp nhiều khó khăn trong triển khai cơ chế tự chủ theo Nghị định số 60/2021/NĐ-CP, đặc biệt là nhận thức về tự chủ của các trường đại học công lập chưa đầy đủ, thống nhất làm ảnh hưởng không nhỏ đến chất lượng, hiệu quả quản lý tài chính nói riêng, đến chất lượng nghiên cứu, đào tạo nói chung.

3. Các giải pháp nâng cao chất lượng công tác quản lý tài chính tại các trường đại học công lập

Trước yêu cầu của giai đoạn mới, để hoàn thiện, nâng cao chất lượng công tác quản lý tài chính tại các trường đại học công lập, cần thực hiện một số giải pháp chủ yếu sau:

- i) Nâng cao nhận thức của cán bộ, giảng viên, nhân viên về vai trò của quản lý tài chính đối với nâng cao chất lượng đào tạo, nâng cao uy tín của nhà trường, nhân tố quyết định đến sự tồn tại, phát triển của trường đại học. Nhằm đảm bảo việc làm, thu nhập ổn định cho cán bộ, giảng viên, nhân viên nhà trường. Trên cơ sở đó nâng cao tinh thần trách nhiệm, phát huy tài năng, trí tuệ của cán bộ, nhân viên, giảng viên nhằm khai thác tốt nhất các nguồn thu và sử dụng có hiệu quả các nguồn thu tài chính, phục vụ nâng cao chất lượng đào tạo và phát triển của nhà trường trước mắt và lâu dài, đảm bảo việc làm nâng cao đời sống cán bộ, giảng viên, nhân viên.

- ii) Đa dạng hóa các nguồn thu, để huy động được ngày càng nhiều nguồn kinh phí, đây là một trong những nội dung quan trọng nhất của công tác quản lý tài chính tại các trường đại học công lập trong điều kiện thực hiện cơ chế tự chủ tài chính. Mục tiêu đặt ra đối với các trường là đa dạng hóa, các nguồn lực, các kênh và cách thức huy động, đặc

biệt chú trọng đến việc huy động nguồn lực tài chính từ hoạt động sự nghiệp đào tạo nghiên cứu khoa học. Như vậy nhà trường sẽ có cơ sở để nâng cao chất lượng đào tạo, nghiên cứu, có điều kiện để phát triển cả về chiều rộng và chiều sâu.

Để tăng các nguồn thu một cách hợp lý, các trường đại học công lập cần quan tâm thực hiện một số biện pháp chủ yếu sau:

Thứ nhất, tập trung nâng cao chất lượng đào tạo, nhằm thu hút ngày càng đông đảo học sinh nhập học. Tập trung nghiên cứu nhu cầu nguồn nhân lực của xã hội, mở thêm một số ngành mới đào tạo đại học, sau đại học đáp ứng nhu cầu nguồn nhân lực cho xã hội. Xây dựng chương trình, chuẩn bị các điều kiện để tiến hành đào tạo các lớp đại học, sau đại học, chất lượng cao. Mở rộng hợp tác quốc tế trong đào tạo đại học, sau đại học, trong nghiên cứu khoa học nhằm thu hút đông đảo sinh viên nhập học và tham gia nghiên cứu khoa học. Đẩy mạnh và đa dạng hóa các hình thức đào tạo ngắn hạn, đào tạo chuyên sâu, cấp chứng chỉ một số lĩnh vực, để đáp ứng nhu cầu nguồn nhân lực của xã hội và để tăng nguồn thu.

Thứ hai, nâng cao chất lượng và mở rộng các dịch vụ phục vụ sinh viên, như ký túc xá, nhà ăn, trông giữ xe, thư viện. Tổ chức các hoạt động sinh hoạt văn hóa, vui chơi giải trí vừa để phục vụ cho sinh viên học tập, sinh hoạt, vừa để thu hút đông đảo sinh viên sử dụng các dịch vụ của nhà trường, góp phần tăng nguồn thu cho nhà trường.

iii) Thực hiện nghiêm các nguyên tắc: tập trung, dân chủ, hiệu quả, thống nhất và nguyên tắc công khai, minh bạch trong quản lý tài chính. Quan tâm xây dựng, hoàn thiện cơ chế quản lý tài chính, nhằm khai thác tốt nhất các nguồn thu, sử dụng tiết kiệm, hiệu quả chi. Trước mắt cần quan tâm xây dựng, hoàn thiện quy chế chi tiêu nội bộ, tổ chức các hình thức để mọi cán bộ, giảng viên, nhân viên được dân chủ tham gia đóng góp vào quy chế chi tiêu nội bộ, đảm bảo quy chế chi tiêu nội bộ có tầm nhìn xa, bao quát hết nguồn thu và các nội dung chi, định mức chi. Nguồn thu, mức thu, nguồn chi và định mức chi phải được xây dựng cụ thể, phù hợp với thực tế của nhà trường, không trái với quy định của pháp luật.

Quy chế chi tiêu nội bộ cũng phải xây dựng, quy định mức khoán chi hành chính, khoán công tác phí, định mức chi phí cho các hoạt động đào tạo. Quy chế chi tiêu nội bộ của nhà trường càng cụ thể, chi tiết và bao quát được toàn bộ các chi tiêu

cho các hoạt động của nhà trường, càng dễ dàng và thuận lợi cho công tác chi tiêu nội bộ, góp phần đảm bảo chi tiêu tài chính tiết kiệm, hiệu quả, đúng quy định.

Nâng cao chất lượng công tác xây dựng, lập dự toán tài chính hàng năm, đảm bảo phản ánh đầy đủ các nguồn thu, nhiệm vụ chi và phù hợp với thực tế. Khi xây dựng dự toán tài chính hàng năm của nhà trường, cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa các bộ phận chuyên môn. Các khoản chi thanh toán phải có sự kiểm tra, kiểm soát để đảm bảo chi đúng chế độ chính sách, đúng quy định của quy chế chi tiêu nội bộ, đúng dự toán và mục đích chi. Cần tăng cường tính công khai, minh bạch trong quản lý tài chính tại trường đại học; đặc biệt cần công khai dự toán, quyết toán hàng năm của nhà trường, công khai tiêu chuẩn, định mức, chế độ chi tiêu để cán bộ, giảng viên, nhân viên nắm bắt kịp thời và thực hiện nghiêm; công khai việc trích lập và sử dụng các quỹ khen thưởng, phúc lợi, quỹ thu nhập tăng thêm cải thiện đời sống cán bộ, giảng viên, nhân viên và quỹ phát triển các hoạt động của nhà trường; công khai phương án chi trả thu nhập tăng thêm và khen thưởng cho cán bộ, giảng viên, nhân viên.

iv) Hoàn thiện cơ chế tạo động lực khuyến khích cán bộ, giảng viên, nhân viên nỗ lực học tập, công tác. Động lực chính của cán bộ, giảng viên, nhân viên nhà trường là lợi ích vật chất và tinh thần. Đối với lợi ích vật chất chủ yếu là tiền lương, thu nhập, tiền thưởng và phúc lợi xã hội. Lợi ích tinh thần là được tôn trọng, đối xử bình đẳng, được tạo cơ hội, điều kiện để học tập, làm việc công hiến. Nhà trường cần nghiên cứu xây dựng cơ chế trả lương theo nguyên tắc: người nào có hiệu suất công tác cao, đóng góp nhiều cho sự nghiệp phát triển của Nhà trường, thì được trả nhiều hơn. Bên cạnh tiền lương tăng thêm, cần xây dựng, thực hiện chế độ khen thưởng, thường xuyên, đột xuất kịp thời, thỏa đáng đối với những người có thành tích xuất sắc được tập thể tôn vinh, hội đồng khen thưởng ghi nhận, đồng thời nhà trường cần quan tâm phát triển các phúc lợi, như: Tổ chức tham quan, du lịch, tổ chức sinh nhật cho cán bộ, giảng viên, người lao động.

v) Quản lý, sử dụng có hiệu quả cơ sở vật chất, trang thiết bị, cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ đào tạo, nghiên cứu. Cơ sở vật chất, trang thiết bị được quản lý, sử dụng hiệu quả sẽ phục vụ tốt cho công tác đào tạo, nghiên cứu, góp phần quan trọng vào tiết kiệm kinh phí mua sắm, sửa chữa tài sản

của nhà trường, từng bước giảm dần tỷ trọng các khoản chi mang tính chất hành chính.

Quản lý cơ sở vật chất, trang thiết bị, cần theo dõi trên sổ sách kế toán và giao cho từng bộ phận sử dụng, quy định rõ trách nhiệm của các bộ phận, của cán bộ, giảng viên, nhân viên trong sử dụng, bảo quản, giữ gìn để tài sản được sử dụng lâu dài. Hàng năm phải tiến hành tính khấu hao đối với tài sản sẵn có định, theo quy định của Nhà nước. Cuối năm cần tiến hành kiểm kê, đánh giá lại tài sản.

vi) Quan tâm công tác kiểm tra kế toán và kiểm toán nội bộ. Công tác tự kiểm tra, kiểm soát của hệ thống thông tin kế toán cũng như việc tổ chức kiểm tra kế toán trong nội bộ nhà trường có ý nghĩa vô cùng quan trọng và cần thiết. Đảm bảo thông tin kế toán được cung cấp kịp thời, chính xác, đúng chính sách, chế độ quản lý kinh tế - tài chính nói chung và chế độ, thể lệ, quy định kế toán nói riêng, đồng thời phù hợp với yêu cầu quản lý vĩ mô, vi mô nền kinh tế. Cần tạo ra một cơ chế giám sát các khoản thu và các khoản chi. Quan tâm xây dựng kế hoạch kiểm tra tài chính nội bộ. Trong kế hoạch cần quy định rõ hình thức kiểm tra, xác định rõ người chịu trách nhiệm khi kiểm tra ở từng khâu, quy định đối tượng nội dung, thời gian kiểm tra. Việc xây dựng kế hoạch kiểm tra phải được thực hiện ngay từ đầu năm.

Trong công tác kiểm tra kế toán cần tiến hành đối chiếu giữa các chứng từ kế toán, sổ kế toán, báo cáo kế toán với nhau, đối chiếu số liệu kế toán với các đơn vị liên quan, đối chiếu số liệu kế toán với thực tế hoạt động, đối chiếu số liệu trên cơ sở căn cứ vào chế độ tài chính kế toán hiện hành.

Quy chế chi tiêu nội bộ là khung pháp lý cho công tác chi tiêu tài chính và là căn cứ để giám sát các hoạt động thu, chi trong nhà trường, cần quan tâm xây dựng, hoàn chỉnh quy chế. Công khai tài chính cũng là một biện pháp nhằm phát huy quyền làm chủ của cán bộ, giáo viên, nhân viên trong việc thực hiện quyền kiểm tra, giám sát quá trình quản lý và sử dụng vốn, tài sản, đảm bảo sử dụng đúng chính sách, pháp luật và có hiệu quả nguồn tài chính, thực hiện tiết kiệm, chống lãng phí, tham nhũng.

vii) Quan tâm xây dựng đội ngũ cán bộ làm công tác tài chính - kế toán có trình độ, kỹ năng chuyên môn nghiệp vụ, có tinh thần trách nhiệm và tính trung thực cao, tham mưu, giúp lãnh đạo quản lý tài chính có chất lượng, hiệu quả. Nhà trường cần xây dựng chức danh tiêu chuẩn cán bộ quản lý tài chính và tạo điều kiện để cán bộ tham gia học tập các lớp nâng

cao trình độ, kỹ năng nghiệp vụ, chuyên môn quản lý, nâng cao kiến thức về tin học và ngoại ngữ. Bởi việc áp dụng tin học vào công tác tài chính - kế toán sẽ tạo điều kiện thực hiện công việc một cách đơn giản và gọn nhẹ, sẽ tiết kiệm được thời gian; các nghiệp vụ phát sinh được cập nhật nhanh phục vụ việc lập báo cáo tài chính kịp thời. Ngoài ra, để xây dựng đội ngũ cán bộ làm công tác quản lý tài chính giỏi về chuyên môn, có phẩm chất đạo đức tốt, toàn tâm, toàn ý cho công tác quản lý tài chính, cần có những chính sách đãi ngộ hợp lý, kịp thời động viên về vật chất, tinh thần để cán bộ công chức, viên chức gắn bó với nghề, chung tay xây dựng đơn vị của mình vững mạnh.

4. Kết luận

Việc quản lý tài chính trong các trường đại học công lập trước hết phải tuân thủ theo những quy định của Nhà nước, bảo đảm thực hiện nghiêm các nguyên tắc: Cân bằng giữa thu và chi; theo kế hoạch, đúng mục đích; tiết kiệm, hiệu quả, tránh phân tán dàn trải.

Trong việc huy động nguồn lực nên chú trọng phát huy tiềm năng lợi thế của các trường đại học công lập, không chỉ quan tâm đến hoạt động thu học phí, mà chú trọng đến việc huy động từ các dịch vụ cung ứng liên doanh liên kết, đặc biệt là nguồn thu từ nghiên cứu khoa học.

Bên cạnh đó, dù được giao tự chủ tài chính hoàn toàn hay một phần, điều quan trọng là các trường đại học được yêu cầu đảm bảo trách nhiệm giải trình trong việc sử dụng tài chính với các các bên liên quan, phải tăng cường giám sát của Nhà nước và cộng đồng với các trường qua các tiêu chí cụ thể và minh bạch. □

Tài liệu tham khảo

1. Nghị quyết số 19-NQ/TW ngày 25/10/2017 Hội nghị lần thứ 6 Ban Chấp hành Trung ương (khóa XII) về tiếp tục đổi mới hệ thống tổ chức và quản lý, nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động của các đơn vị sự nghiệp công lập.
2. Chính phủ, Nghị định số 106/2020/NĐ-CP ngày 10/09/2020 về vị trí việc làm và số lượng người làm việc trong đơn vị sự nghiệp công lập.
3. Chính phủ, Nghị định số 60/2021/NĐ-CP ngày 21/06/2021 quy định cơ chế tự chủ tài chính của đơn vị sự nghiệp công lập.
4. Chính phủ, Nghị định 81/2021/NĐ-CP ngày 27/08/2021 quy định về cơ chế thu, quản lý học phí đối với cơ sở giáo dục thuộc hệ thống giáo dục quốc dân và chính sách miễn, giảm học phí, hỗ trợ chi phí học tập; giá dịch vụ trong lĩnh vực giáo dục, đào tạo.
5. Bộ Tài chính, Hội thảo “Cơ chế tự chủ tài chính đối với đơn vị sự nghiệp công lập”, 2015.